

Tema med variasjoner: Partienes oppslutning på de månedlige meningsmålingene 1981–2023

Forfatter:

Hilmar Rommetvedt

Samlenotat NORCE Helse og samfunn

Innhold

Forord	3
1. Det svinger i politikken	4
2. Regjeringspartienes startvansker: Større Ap-tap under Gro og Jens, enn under Jonas.....	6
3. Mye kan skje i månedene fram mot valget	9
4. Kan Arbeiderpartiet miste posisjonen som Norges største parti?	11
5. Fremskrittspartiet: Protestparti som er best når det <i>ikke</i> gjelder?	14
6. Høyre: Velgerne kommer og går, mens partilederen består	16
7. Er endetiden nær for Kristelig Folkeparti?.....	18
8. SVs velgeroppslutning under Lysbakken og andre partiledere	20
9. Valget i Stavanger er ikke avgjort	22
10. Vedlegg	24
1: Partienes oppslutning ved stortingsvalgene 1981–2021.....	24
2: Partienes oppslutning ved stortingsvalg og månedlige meningsmålinger 1981–2023	25

Forord

I dette notatet har jeg samlet en del kronikker om de store svingningene i de politiske partienes velgeroppslutning. De fleste av disse er skrevet på grunnlag av stortingsvalgresultatene og gjennomsnittet av de månedlige meningsmålingene fra flere institutter i tiden fra september 1981 til våren 2023. Det er bare gjort mindre redaksjonelle endringer i de versjonene som foreligger her.

Tallmaterialet er basert på egne beregninger fra 1981 til 1997, deretter hovedsakelig beregninger gjort av Stavanger Aftenblad fra 1997 til 2011 og nettstedet www.pollofpolls.no fra 2011. Man skal være oppmerksom på at antall institutter og målinger har variert over tid, og at juli måned er utelatt. Det siste fordi det bare er noen få (tidligere ingen) institutter som gjennomfører slike undersøkelser i juli. Man skal også være oppmerksom på at en del av målingene er gjennomført i måneden før de publiseres.

Det er bare gjort mindre redaksjonelle endringer i artiklene. Jeg ber leseren om overbærenhet med at det er en del overlapp mellom dem. Dette har sammenheng med at artiklene opprinnelig ble skrevet og publisert slik at de kunne leses uavhengig av hverandre.

Stavanger, april 2023,

Hilmar Rommetvedt

1. Det svinger i politikken¹

Sjelden eller aldri har regjeringspartiene mistet så mange velgere på så kort tid som det Arbeiderpartiet og Senterpartiet nå opplever. I krisetider slutter velgerne gjerne opp om den sittende regjeringen. Da covid-19 pandemien brøt ut i 2020, opplevde da også Høyre en kraftig framgang på meningsmålingene, fra 19 prosent i februar til 26,7 prosent i mai (gjennomsnitt av flere institutters målinger). Denne framgangen holdt imidlertid ikke fram til valget i 2021 der Høyre bare fikk 20,4 prosent av stemmene.

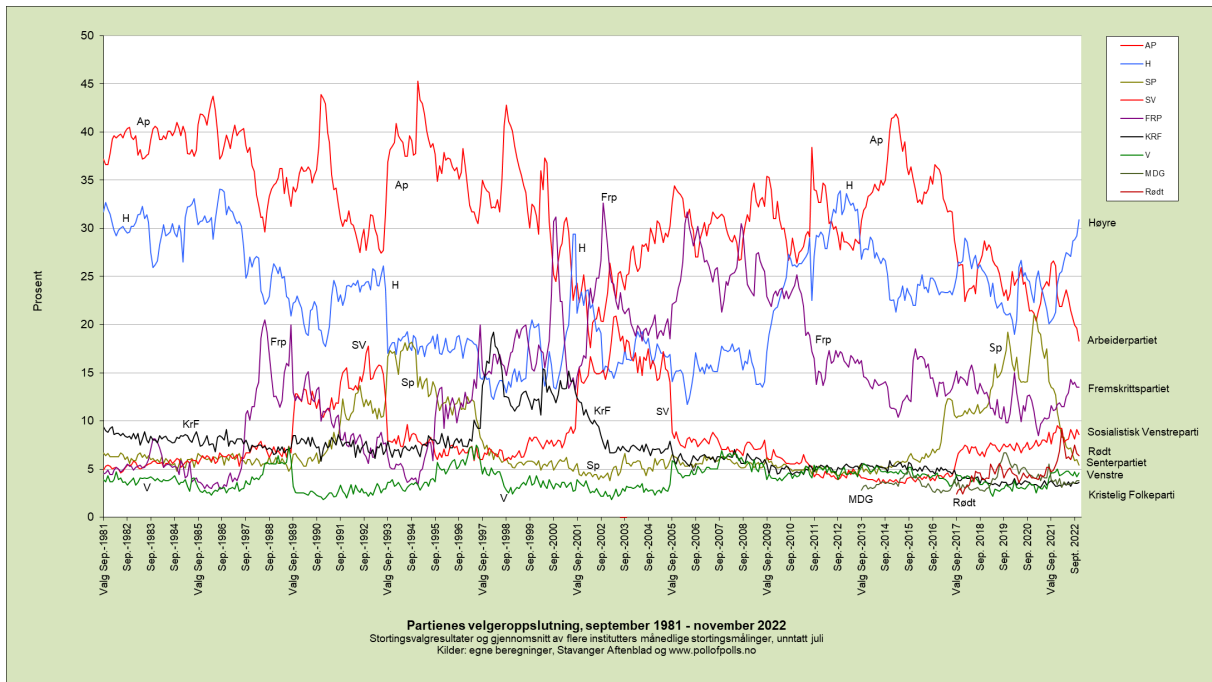
Med Russlands krig mot Ukraina, ble krisestemningen forsterket, men de to regjeringspartiene Arbeiderpartiet og Senterpartiet har likevel mistet en stor del av velgerstøtten. Arbeiderpartiet har gått tilbake fra et historisk sett dårlig valgresultat på 26,3 prosent til 18,3 prosent i november. For Senterpartiet startet tilbakegangen tidligere, fra 21 prosent i desember 2020, via 13,5 prosent ved valget i september 2021, til 5,4 prosent i november 2022. På den andre siden har Høyre opplevd en solid framgang fra 20,4 prosent ved valget i 2021 til 30,9 prosent nå i november.

Kontrasten mellom regjeringspartienes valgløfter og håndteringen av pandemien og den kraftige prisstigningen på bl.a. strøm og bensin er nok en viktig del av forklaringen på denne utviklingen. Men framfor alt viser de store svingningene i partienes velgeroppslutning hvor fort det kan skifte i politikken. Velgerne er blitt mindre lojale og mange skifter parti – ikke bare fra valg til valg, men også på de månedlige meningsmålingene.

Figuren viser utviklingen i partienes velgeroppslutning fra valget i 1981 til november 2022. Den er basert på valgresultatene og gjennomsnittet av flere institutters månedlige målinger (unntatt juli). Som vi ser, var svingningene forholdsvis moderate fram til juni 1987 da Høyres Rolf Presthus mislyktes i sitt forsøk på å danne en ny ikke-sosialistisk koalisjonsregjering. Siden den gang har velgerne påført partiene den ene jordskjelvlignende opplevelsen etter den andre.

Arbeiderpartiets oppslutning var på det høyeste i desember 1994 da 45,3 prosent av velgerne sa at de ville ha stemt på partiet dersom det hadde vært stortingsvalg. Gjennomsnittet av målingene i november 2022 viser 18,3 prosent, men partiets bunnotering på 17,6 prosent ble nådd i mars 2002, det vil si noen måneder etter at Jens Stoltenbergs første regjering gikk av. På det tidspunkt var både Fremskrittspartiet og Høyre større enn Arbeiderpartiet. Fremskrittspartiet nådde sitt høydepunkt i oktober 2002 med 32,6 prosents oppslutning. Frps bunnotering på 2,9 prosent kom i august 1986 etter at partiet hadde vært med på å felle Kåre Willochs koalisjonsregjering. Samtidig fikk Høyre sin beste måling på 34,1 prosent. Den dårligste målingen for Høyre kom i april 2006 da bare 11,7 prosent av velgerne sa at de ville stemme på partiet.

¹ Basert på kronikk i VG 5.12.2022, <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/kEv54B/store-svingninger-i-politikken>

Kristelig Folkepartis oppslutning nådde toppen med 19,2 prosent i februar 1998 mens Kjell Magne Bondevik ledet sin sentrumsregjering. Etter striden om partiets veivalg videre i 2021, falt oppslutningen til 3,1 prosent i mars det året. Senterpartiet opplevde sitt høydepunkt i desember 2020 med 21 prosent, godt over den oppslutningen partiet fikk under striden om norsk medlemskap i EU høsten 1994 (18,2 prosent i september 1994). Den dårligste målingen kom i januar 2003 da bare 3,8 prosent av velgerne ga sin tilslutning til Senterpartiet.

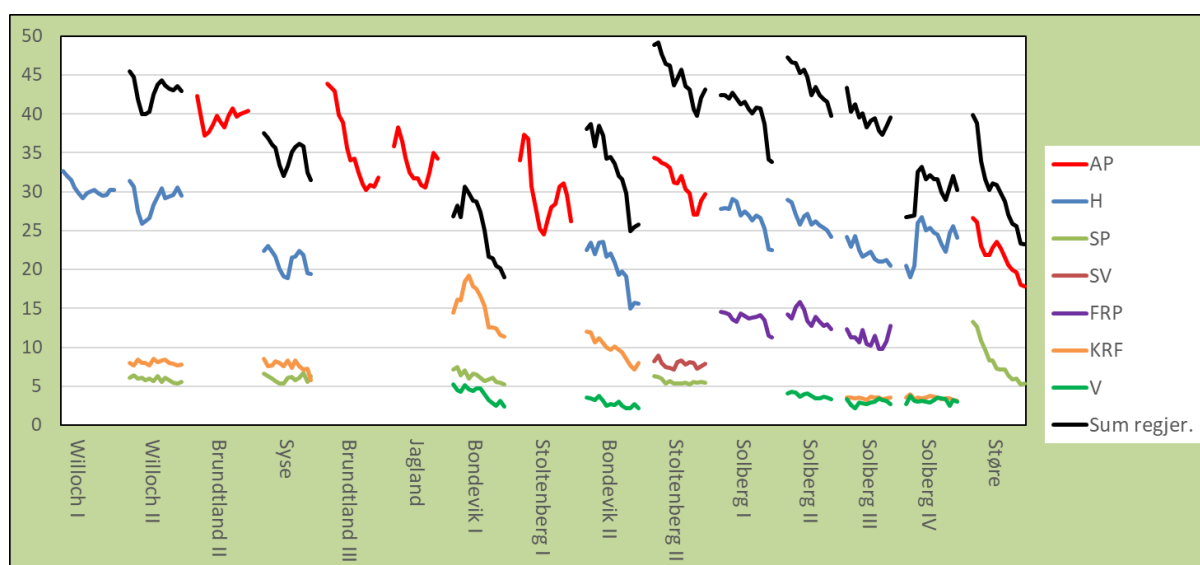
Sosialistisk Venstrepartis oppslutning toppet seg med 20,9 prosent i april 2003, mens de svakeste resultatene for SV kom i juni 2014 og juni 2015 med 3,5 prosent. Venstres oppslutning var på det høyeste i mai 1997 da 7,5 prosent av de spurte sa at de ville stemme på partiet. Den laveste Venstreoppslutningen på 1,8 prosent er blitt registrert to ganger, i desember 1990 og februar 2003. Miljøpartiet De Grønne er her tatt med fra valget i 2013. Den laveste oppslutningen som er notert for MDG i perioden etter dette, er 2,5 prosent i januar 2017. Partiets høydepunkt på 6,7 prosent ble nådd i september og oktober 2019. Rødt er tatt med fra valget i 2017 da partiet fikk 2,4 prosent av stemmene. Toppen for Rødt ble nådd i februar 2022 med 9,1 prosent.

Det er de store svingningene i partienes velgeroppslutning som paradoksalst nok kan sies å ha blitt det mest stabile trekket i norsk politikk. Det gir håp for partier i motvind, mens partier i medvind må vokte seg vel for å hvile på laurbærene.

2. Regjeringspartienes startvansker: Større Ap-tap under Gro og Jens, enn under Jonas²

Både norsk og internasjonal valgforskning har vist at regjeringspartier ofte mister velgere ved valg. Selv om det finnes unntak, har slike velgertap hatt en tendens til å øke med årene. Denne *regjeringslitasjen* måles som oftest i form av velgertap fra ett valg til det neste. Her skal vi se nærmere på et beslektet, men mer kortsiktig fenomen: regjeringspartienes *startvansker*. Disse viser igjen i de meningsmålingene som gjennomføres i tiden etter at en ny regjering har tiltrådt. Som vi skal se, opplevde Arbeiderpartiet større velgertap under Gro og Jens, enn under Jonas.

Figuren viser regjeringspartienes velgeroppslutning i tiltredelsesmånedene og de etterfølgende månedene. Det er gjennomsnittet av meningsmålingene fra flere institutter som er lagt til grunn. Formelt registreres endringer i regjeringens partisammensetning bare som en utskifting av statsråder, men her er endringer i partisammensetningen markert som en ny regjering og angitt med romertall etter statsministerens navn.

Regjeringspartienes velgeroppslutning i tiden etter at vedkommende regjering tiltrådte. (Kilder: egne beregninger, Stavanger Aftenblad og www.pollofpolls.no.)

De store startvanskene som Støre-regjeringen har slitt med etter tiltredelsen, viser tydelig igjen i figuren. Ap og Sp led et samlet velgertap på hele 16,7 prosentpoeng, fra 39,9 prosent oppslutning blant de spurte i oktober 2021 til 23,2 prosent i desember 2022.

Brundtland III-regjeringen var en ren Ap-regjering. Fra tiltredelsen i november 1990 til oktober 1991 gikk Arbeiderpartiets oppslutning tilbake med 13,7 prosentpoeng. Det var atskillig mer enn Aps

² Basert på kronikk i *altinget.no* 12.1.2023, <https://www.altinget.no/artikkel/hilmar-rommetvedt-stoerre-velgertap-under-gro-og-jens-enn-under-jonas>

tilbakegang under Jonas Gahr Støres Ap/Sp-regjering. Under Støre mistet Ap 8,3 prosentpoeng fra oktober 2021 til desember 2022. Da Brundtland III-regjeringen tiltrådte, lå imidlertid Aps velgeroppslutning på et langt høyere nivå enn under Støre-regjeringen.

Også under Jens Stoltenbergs første regjering opplevde Arbeiderpartiet et større velgertap enn under Støre. Stoltenberg I-regjeringen startet med en viss framgang på meningsmålingene, men deretter kom en tilbakegang for Ap på 12,8 prosentpoeng, fra 37,3 prosent i april 2000 til 24,5 prosent i oktober samme år. Dette gikk det først opp, og så ned igjen for Ap.

Stoltenberg II-regjeringen besto av Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Denne regjeringens samlede oppslutning gikk først tilbake med 9,1 prosentpoeng, fra 48,9 prosent i oktober 2005 til 39,8 prosent i oktober året etter. Ap gikk tilbake med 7,4 prosentpoeng i denne perioden, mens tapene for Sp og SV var mer beskjedne.

Thorbjørn Jaglands regjeringstid er blitt oppfattet som en fiasko for Arbeiderpartiet. Jagland-regjeringen opplevde rekordmange voteringsnederlag i Stortinget, og kravet om 36,9 prosent ved stortingsvalget i 1997 ble ikke innfridd. Ap fikk 35 prosent, og Jagland gikk av som statsminister. Figuren viser imidlertid at Jagland-regjeringen fikk en relativt god start, før det så gikk nedover og deretter opp igjen for Ap på meningsmålingene. Sett i ettertid må man kunne si at Jagland-regjeringens startvansker overfor velgerne var forholdsvis beskjedne. Det var i Stortinget problemene var størst for Jagland.

For de første regjeringene i figuren, som ble ledet av Kåre Willoch, Gro Harlem Brundtland og Jan P. Syse, må vi kunne si startvanskene i møtet med velgerne var beskjedne. Dette har nok sammenheng med at svingningene på meningsmålingene generelt var mindre på den tiden.

Bondevik II-regjeringen utmerker seg derimot med store startvansker. Den samlede oppslutningen om partiene i denne regjering gikk litt opp til å begynne med, men deretter falt oppslutningen med 13,2 prosentpoeng, fra 38,1 prosent i oktober 2001 til 24,9 prosent i oktober året etter. Kjell Magne Bondeviks eget parti, Kristelig Folkeparti, gikk tilbake med nesten fem prosentpoeng, mens Høyre tapte nærmere sju prosentpoeng og Venstre nesten halvannet prosentpoeng.

Også Bondevik I-regjeringen slet med betydelige startvansker. Først gikk riktignok KrF en del fram, men deretter gikk partiet tilbake fra 19,2 prosent i februar 1998 til 11,4 prosent i desember samme år, et tap på 7,8 prosentpoeng. Oppslutningen på 19,2 prosent er for øvrig «all time high» for KrF.

Erna Solbergs periode som statsminister ble etter hvert preget av flere endringer i regjeringenes partisammensetning. Solberg I-regjeringen der Høyre og Fremskrittspartiet deltok, gikk samlet sett tilbake med 8,6 prosentpoeng, fra 42,4 prosent i oktober 2013 til 33,8 prosent i desember 2014. Tapet var størst for Høyre med 5,3 prosentpoeng.

I januar 2018 ble også Venstre med i det som her er kalt Solberg II-regjeringen. Samlet gikk de tre regjeringspartiene tilbake med 7,5 prosentpoeng, fra 47,3 prosent til 39,8 prosent i januar 2019. Startvanskene ble noe mindre da også Kristelig Folkeparti kom med i Solberg III-regjeringen i januar 2019. Fram til desember 2019 gikk de fire regjeringspartiet samlet sett tilbake med 4,9 prosentpoeng.

I januar 2020 gikk Frp ut av regjeringen. Solberg IV-regjeringen fikk da til sammen 26,7 oppslutning på meningsmålingene. I motsetning til de tidligere regjeringene opplevde ikke Solberg IV-regjeringen

noen særlige startvansker. Tvert imot bidro Covid 19-pandemien til et kraftig oppsving for de tre regjeringspartiene samlet. I mai 2020 fikk Høyre, KrF og Venstre til sammen 33,2 prosent av stemmene, en framgang på 6,5 prosentpoeng. Det fleste nye velgerne gikk til Høyre.

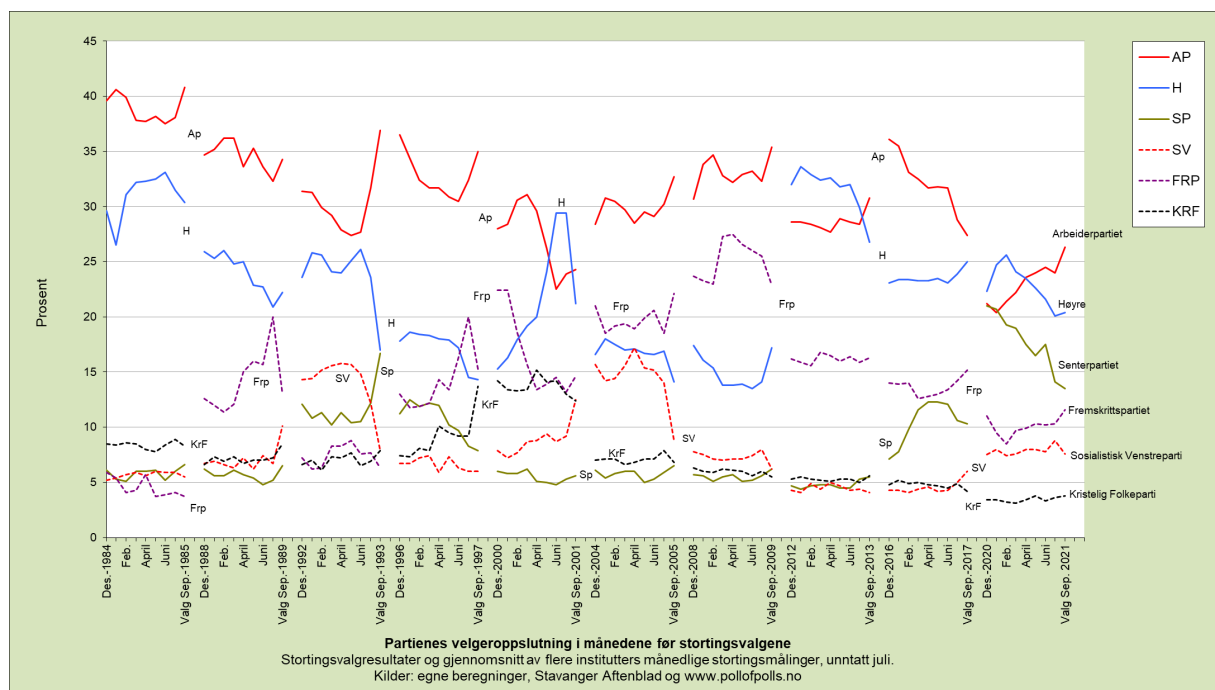
Solberg IV-regjeringens framgang stemmer godt overens med den såkalte *rally 'round the flag*-effekten. I krisetider samles man gjerne om den regjeringen man har. Dette fenomenet slo derimot ikke til da Støre-regjeringen overtok. Støre-regjeringen framsto nok for mange velgere som lite handlekraftig i møtet med de mange krisene regjeringen fikk i fanget.

3. Mye kan skje i månedene fram mot valget³

«Har Arbeiderparti-kjempen falt?», spør valgforsker Johannes Bergh på Altinget 5. februar.⁴ Utgangspunktet var den kraftige tilbakegangen som partiet har opplevd på meningsmålingene etter valget høsten 2021. I artikkelen viser Bergh at Arbeiderpartiets velgergrunnlaget er dramatisk endret siden storhetstiden, og troverdighetene er trolig svekket i mange saker der Arbeiderpartiet har stått sterkt. Men selv om troverdigheten er svekket i en del av disse sakene, er det «vanskelig å se for seg at et parti at som har hatt stabil og bred troverdighet i saker som er viktige for velgerne gjennom mange tiår, skulle falle helt sammen», skriver Bergh.

I et mer fragmentert partisystem med flere illojale velgere som skifter parti fra valg til valg og fra måned til måned, er det litt vanskelig å se for seg at et Arbeiderparti, med vel 17 prosent oppslutning på flere meningsmålinger den siste tiden, igjen skulle nå fordums storhet på 48,3 prosent av stemmene slik de fikk ved stortingsvalget i 1957. Det kan imidlertid være grunn til å minne om at mer enn 40 prosent av velgerne sa at de ville stemme på Arbeiderpartiet i fem måneder fra november 2014 til mars 2015. Siden den gang har det riktignok for det meste gått nedover.

Et tilbakeblikk på meningsmålingene i de siste månedene fram mot stortingsvalgene, viser at det kan skje store endringer i partienes velgeroppslutning. Figuren viser utviklingen i en del av partienes velgeroppslutning fra desember året før valget og fram til selve valgresultatet i september. Den er basert på gjennomsnittet av flere institutters månedlige målinger. Figuren viser at verken tap eller seier bør tas på forskudd, selv om det bare er måneder igjen til valget.

³ Basert på kronikk i *altinget.no* 9.2.2023, <https://www.altinget.no/artikkel/rommetvedt-mye-kan-skje-i-maanedene-fram-mot-valget>

⁴ Se <https://www.altinget.no/lovebakken/artikkel/har-arbeiderparti-kjempen-falt>

I de fleste tilfellene siden stortingsvalget i 1985 har Arbeiderpartiet gått fram i løpet av valgkampen. Størst var framgangen under Gro Harlem Brundtland i 1993. Da ble velgeroppslutningen i mai målt til 27,4 prosent i gjennomsnitt, mens valget i september endte med 36,9 prosent. Også i 2021 gikk Arbeiderpartiet fram, fra 20,4 prosent i januar til 26,3 prosent ved valget i september. Partiet har imidlertid også opplevd stor tilbakegang, som ved valget i 2017 da partiet bare fikk 27,4 prosent av stemmene ved valget, mot 36,1 prosent på målingene i desember året før. Begge deler skjedde med Jonas Gahr Støre som partileder.

Høyre ligger for tiden godt an på meningsmålingene. Erfaringene fra tidligere år viser imidlertid en tendens til tilbakegang for Høyre fram mot valgene. I 1993 ble Høyre ledet av Kaci Kullmann Five. Da gikk partiet tilbake fra 26,1 prosent på målingene i juni, til 17 prosent ved valget i september. I 2001 opplevde partiet en tilbakegang fra 29,4 prosent i juni og august til 21,2 prosent ved valget i september. Høyre gikk også tilbake ved valgene i 2013 og 2021. Partiet har med andre ord opplevd både opp- og nedturer under Erna Solbergs lederskap.

Fremskrittspartiet har flere ganger fått stor oppslutning noen måneder før valgene, men partiet har ikke alltid klart å holde på velgerne i innspurten fram mot selve valget. Det gjaldt også i Carl I. Hagens tid som partiformann. I januar 2001 sa 22,4 prosent av velgerne at de ville stemme på Fremskrittspartiet, men ved valget i september var det bare 14,6 prosent som gjorde alvor av dette. Også i 1989, 1997 og 2009 gikk partiet tilbake de siste månedene fram mot valget.

Sosialistisk Venstreparti fikk et kraftig oppsving ved valget i 2001, fra 7,2 prosent i januar til 12,5 prosent ved valget i september. SV måtte imidlertid tåle store tap i både 1993 og 2005. Ved sistnevnte valg gikk partiet tilbake fra 17,2 prosent i april til 8,8 prosent ved valget i september. Kristin Halvorsen var partileder både ved oppgangsvalget i 2001 og ved nedgangsvalget i 2005.

Senterpartiet har gjerne fått litt større oppslutning ved valgene enn på de forutgående meningsmålingene. I 2016–2017 gikk partiet først fram fra 7,1 prosent i desember 2016 til 12,3 prosent i april–mai 2017, men valget i september endte på 10,3 prosent av stemmene. Ved det seneste valget i 2021 fikk Senterpartiet 13,5 prosent av stemmene etter en tilbakegang fra 21 prosent i desember året før. Det har med andre ord gått både opp og ned under Trygve Slagsvold Vedums ledelse.

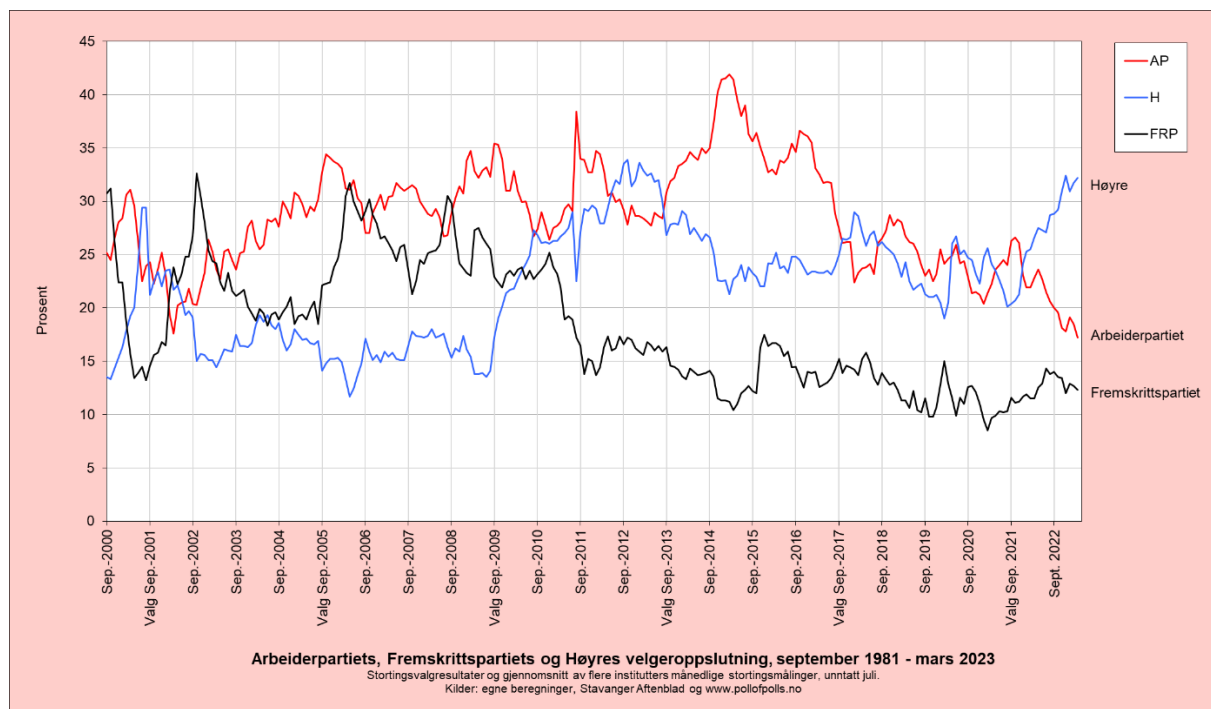
Kristelig Folkeparti har lenge slitt på meningsmålingene. Partiet ser ut til å ha stabilisert seg på et forholdsvis lavt nivå. Det største utslaget i tiden før et valg finner vi i 1997. Da gikk KrF fram fra 7,3 prosent på meningsmålingene i januar til 13,7 prosent av stemmene ved valget i september. Det dannet grunnlag for dannelsen av Kjell Magne Bondeviks første regjering, bestående av KrF, Sp og Venstre.

Erfaringene fra tidligere stortingsvalg viser med all mulig tydelighet at det er alt for tidlig på det nåværende tidspunkt å si hvordan det hele vil ende. Med tanke på høstens lokalvalg bør det også legges til at meningsmålingene viser betydelige forskjeller mellom partienes velgeroppslutning ved henholdsvis kommunestyrevalg og stortingsvalg. Det kan skje mye før valglokalene stenger i så vel september 2023, som i september 2025.

4. Kan Arbeiderpartiet miste posisjonen som Norges største parti?⁵

Ved alle de valgene som er blitt avholdt i Norge etter den andre verdenskrig, er Arbeiderpartiet blitt det største partiet. På gjennomsnittet av de månedlige meningsmålingene som er gjennomført siden desember 2021, er det imidlertid Høyre som er blitt det største partiet. Med en velgeropplutning på godt under 20 prosent er Arbeiderpartiet etter hvert blitt liggende langt bak et Høyre med over 30 prosent (henholdsvis 17,2 og 32,2 prosent i mars 2023). Kan det ligge an til at Arbeiderpartiet mister posisjonen som det største partiet også ved de kommende valgene?

Et tilbakeblikk på meningsmålingene viser at Arbeiderpartiet flere ganger har måttet gi fra seg førsteplassen på listen over Norges største partier. Første gangen dette skjedde var i september 2000 da Arbeiderpartiet ble passert av Fremskrittspartiet. Ikke bare det, i perioden fra februar til mai 2002 havnet Arbeiderpartiet ned på en *tredjeplass*, etter både Fremskrittspartiet og Høyre!

I februar 2002 fikk Arbeiderpartiet 19,4 prosent – bak Høyre med 23,6 prosent og Fremskrittspartiet med 21,5 prosent. I mars ble Fremskrittspartiet størst med 23,8 prosent, mot Høyres 21,7 og Arbeiderpartiets 17,6. Gjennomsnittet av aprilmålingene viste 22,2 for Fremskrittspartiet, 22,1 for Høyre og 20,2 for Arbeiderpartiet. I mai ble det 23,1 prosent for Fremskrittspartiet, 20,9 for Høyre og 20,5 for Arbeiderpartiet. Fra juni 2002 gikk Arbeiderpartiet forbi Høyre, mens Fremskrittspartiet beholdt posisjonen som det største partiet fram til desember 2002.

⁵ Basert på kronikk i *altinget.no* 13.4.2023, <https://www.altinget.no/lovebakken/artikkel/hilmar-rommetvedt-kan-arbeiderpartiet-miste-posisjonen-som-norges-stoerste-parti>

Gjennomsnittstallene fra de månedlige meningsmålingene viser for øvrig følgende (her må det legges til at en del av forskjellene har vært små og innenfor feilmarginene):

Fremskrittspartiet var det største partiet i periodene

- september–oktober 2000
- juni–desember 2002
- mars 2003
- april 2006
- oktober 2006
- juni–september 2008

Høyre var det største partiet i periodene

- juni–august 2001
- oktober 2001
- januar–februar 2002
- august 2010
- mai 2012 – august 2013
- oktober 2017 – juni 2018
- april 2020 – mars 2021
- desember 2021 – nå

Meningsmålingene viser med andre ord at Arbeiderpartiets posisjon som Norges største parti kan være i fare. Men meningsmålinger er som kjent ikke valg, og Arbeiderpartiets valgkampmaskineri har som oftest vært dyktig til å mobilisere velgere ved valgene. Før stortingsvalget i 2001 så det riktig mørkt ut. Gjennomsnittet av meningsmålingene viste 29,4 prosent for Høyre i både juni og august, mot henholdsvis 22,5 og 23,9 for Arbeiderpartiet. Valget i september endte imidlertid med at Høyres oppslutning raste ned til 21,2 prosent, mens Arbeiderpartiet fikk 24,3. Historisk var det et elendig valg for Arbeiderpartiet. Jens Stoltenberg måtte overlate statsministerposten til Kjell Magne Bondevik, men Arbeiderpartiet beholdt tross alt posisjonen som det største partiet.

Foran stortingsvalget i 2013 så det lovende ut for Høyre. Fra mai 2012 til august 2013 fikk Høyre større oppslutning på meningsmålingene enn Arbeiderpartiet. På det meste var differansen vel 6 prosentpoeng. På august-målingene i 2013 fikk Høyre 29,9 prosent i gjennomsnitt, mot Arbeiderpartiets 28,4. Men ved valget i september ble det bare 26,8 prosent av stemmene for Høyre og 30,8 for Arbeiderpartiet. Høyre, som tapte valgkampinnspurten, vant imidlertid regjeringmakten. Erna Solberg ble statsminister og Høyre og Fremskrittspartiet dannet regjering med støtte fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Høsten 2016 lå Arbeiderpartiets oppslutning på over 36 prosent, men deretter gikk det nedover. Denne gangen klarte ikke Arbeiderpartiet å mobilisere velgerne i innspurten fram mot valget i september 2017. Partiet endte på 27,4 prosent, mot Høyres 25 prosent. Til tross for Høyres tilbakegang på 1,8 prosentpoeng fra valget i 2013, beholdt Erna Solberg statsministerposten. Etter valget gjenerobret Høyre førsteplassen på meningsmålingene fram til juni 2018, en førsteplass Høyre som nevnt også oppnådde fra april 2020 til mars 2021, og som partiet nå har beholdt siden desember 2021.

Det må jo sies å være et av politikkenes paradokser at man kan tape et valg og samtidig vinne regjeringsmakten, men slik er demokratiet i et flerpartisystem med koalisjonsregjeringer og støttepartier i Stortinget. Og som sagt: meningsmålinger er ikke valg. Det gjenstår å se om Arbeiderpartiet også kan miste førsteplassen ved valg – enten lokalvalget til høsten eller stortingsvalget høsten 2025.

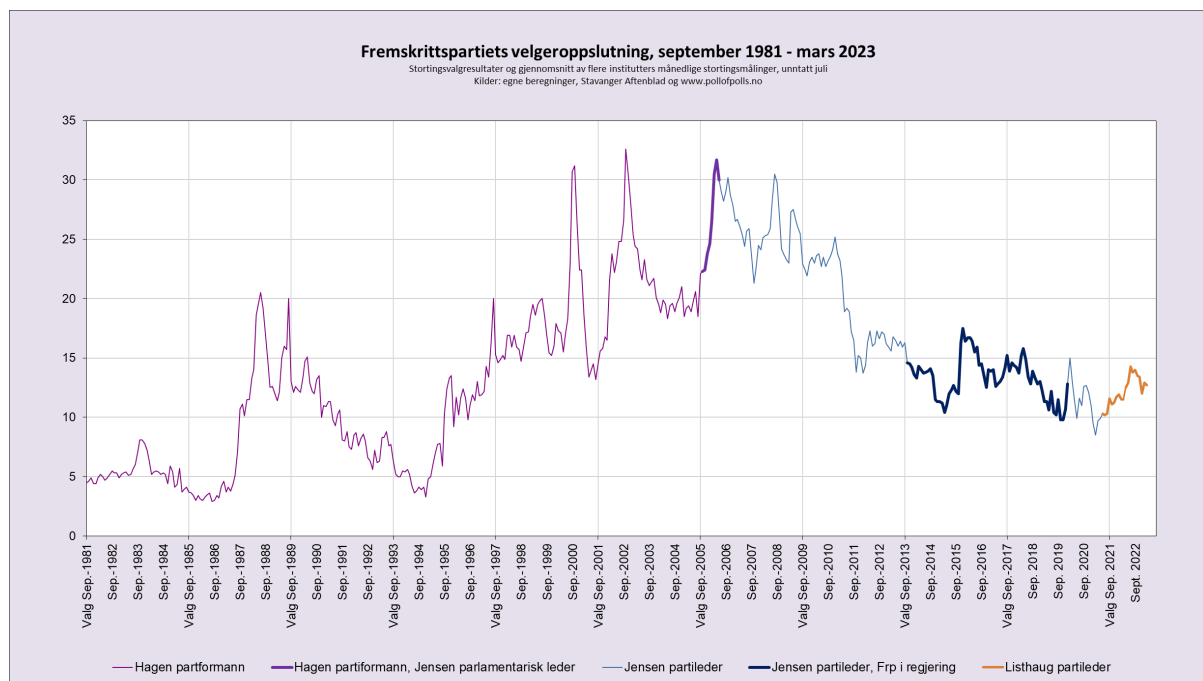
5. Fremskrittspartiet: Protestparti som er best når det *ikke* gjelder?⁶

Er Fremskrittspartiet et protestparti som er best når det *ikke* gjelder, dvs. i tiden *mellom* valgene?

I store deler av sin levetid er Fremskrittspartiet blitt oppfattet som et protestparti. Da *Anders Langes Parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep* ble etablert i 1973, levnet det lange partinavnet og Anders Langes tv-opptreden med vikingsverd og eggelikør liten tvil om at dette var et protestparti. Men nyskaping fikk suksess med 5 prosent av stemmene ved valget og fire mandater på Stortinget.

Etter at Anders Lange døde, skiftet partiet navn til Fremskrittspartiet, og i 1978 ble Carl I. Hagen partiformann. Frp fortsatte som det man vel må kunne kalle et protestparti helt til partiet etter valget i 2013 kom med i Erna Solbergs regjering og ble et parti med regjeringsansvar. Men hva er nå egentlig et protestparti?

Det finnes ikke noen «autorisert» definisjon av begrepet «protestparti», men det er vanlig å anta at mange av de velgerne som stemmer på et slikt parti, gjør dette mest som en protest mot den politikken som blir ført av de «ansvarlige» partiene og myndighetene. For å belyse spørsmålet om Frp som protestparti, skal vi se nærmere på Fremskrittspartiets velgeroppslutning, slik den er vist i figuren. Denne er basert på stortingsvalgresultatene og gjennomsnittet av flere institutters månedlige meningsmålinger (unntatt juli da det er få målinger).

⁶ Basert på kronikk i *altinget.no* 25.4.2023. <https://www.altinget.no/artikkel/hilmar-rommetvedt-er-fremskrittspartiet-et-protestparti-som-er-best-naar-det-ikke-gjelder>

Det mest slående trekket ved figuren, er de voldsomme svingningene i Frps velgeroppslutning. Den svakeste Frp-målingen kom i august 1986. Da svarte 2,9 prosent av de spurte at de ville stemme på Frp dersom det hadde vært stortingsvalg. Det absolutte toppresultatet på 32,6 prosent kom i oktober 2002. I mellomtiden hadde Frp fått rundt 20 prosent av stemmene på målingene både i juni 1988 og i august 1989. I 1994 havnet Frp derimot ned på 3–4 prosent ved flere målinger. Deretter gikk det oppover slik at 20-tallet kom fram igjen i august 1997 og juni 1999. I september–oktober 2000 og oktober–november 2002 passerte Frp 30-tallet. Felles for alle disse høyst variable målingene er at de ble tatt opp mens Carl I. Hagen var partiformann.

Etter at Siv Jensen ble parlamentarisk leder i oktober 2005, fortsatte Carl I. Hagen som partiformann fram til mai 2006. I mars–mai og oktober 2006 kom 30-tallet fram på ny. Da Siv Jensen også overtok partiledersjobben i mai 2006, fikk Frp igjen vel 30 prosent på meningsmålingene. Det skjedde både i mars–mai og oktober 2006 og i august 2008. Deretter gikk det både nedover og opp igjen, men hovedtrenden var nedadgående. De beste og dårligste Frp-målingen i Siv Jensens partiledertid kom med henholdsvis 31,7 prosent i april 2006 og 8,5 prosent i februar 2021. I mai 2021 overtok Sylvi Listhaug som partileders. Siden da har Frps oppslutning variert mellom 10,2 og 14,3 prosent.

Ved nærmere ettersyn ser vi at toppene i Frps velgeroppslutning ikke har kommet når det gjaldt som mest. Toppene har *ikke* kommet ved stortingsvalgene, men på meningsmålingene *mellom* valgene. I flere tilfeller har det skjedd store tap av velgere fra meningsmålingene like før et valg, til selve valget. I 1989 fikk Frp 20 prosent i gjennomsnitt på meningsmålingene i august, mens valget i september endte på 13 prosent. I 1997 viste målingene i august nok en gang 20 prosent, mens valget endte på 15,3 prosent.

Ved stortingsvalget i september 2001 fikk Frp 14,6 prosent av stemmene. Det skjedde ett år etter at meningsmålingene hadde vist over 30 prosents oppslutning. Valget i 2005 ble litt bedre enn de foregående meningsmålingene, men i 2009 gikk det igjen nedover ved selve valget. I mellomtiden hadde partiet sett 30-tallet ved flere anledninger, og i mars–april 2009 fikk Frp vel 27 prosent på meningsmålingene. August-målingene viste 25,5 prosent i gjennomsnitt, mens valget i september endte med 22,9 prosent av stemmene. Til tross for nedgangen i forhold til meningsmålingene var dette det beste stortingsvalgresultatet Frp har oppnådd.

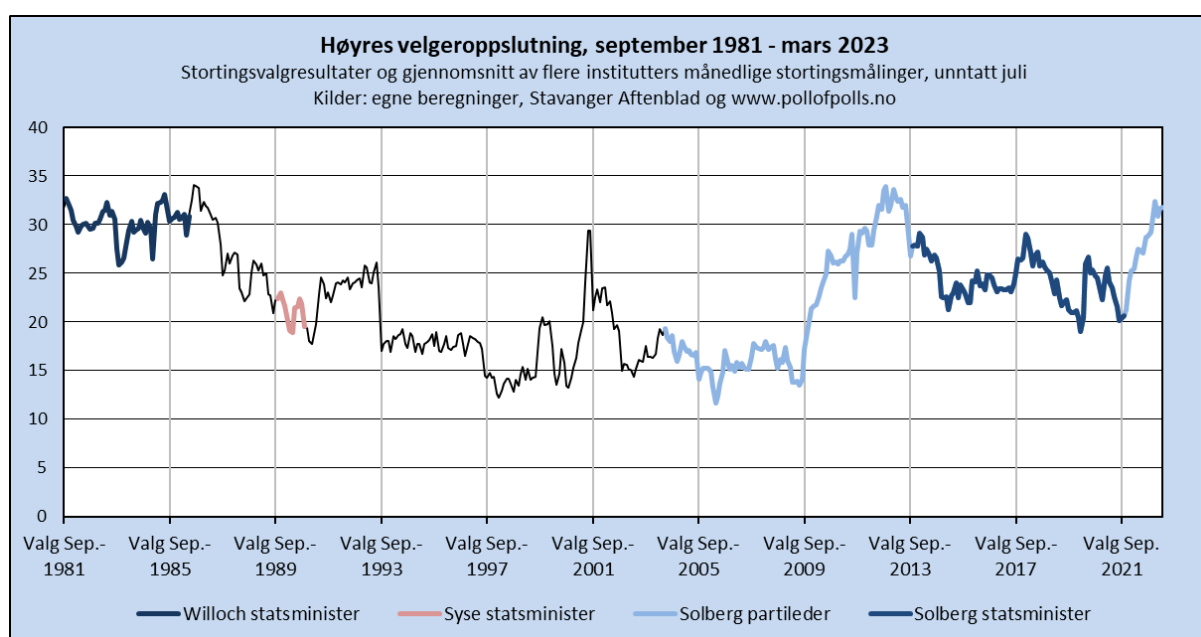
De store svingningene mellom stortingsvalgene, og ikke minst de store fallene i oppslutning ved selve valgene, kan være en indikasjon på at mange velger bruker svarene de gir til meningsmålerne som en protest mot de andre partiene. Velgerne ønsker å gi et signal til de ansvarlige partiene om at de må endre kursen. Da kan et protestparti som i dette tilfellet Fremskrittspartiet være greit å oppgi når meningsmålerne ringer. Men når det *virkelig* gjelder – på selve valgdagen – finner mange velgere det best å stemme på et mer «ansvarlig» parti.

Med deltakelsen i Solberg-regjeringen fra oktober 2013 tok Fremskrittspartiet steget over i de regjeringsansvarlige partienes rekke. Det har gått opp og ned for Frp både mens partiet var i regjeringsposisjon og etter at det gikk ut av regjeringen i januar 2020. Men så langt har ikke utslagene på de månedlige meningsmålingene vært så kraftige som i årene før regjeringsdeltakelsen. Det gjenstår å se om Frp under Sylvi Listhaugs ledelse vil spille rollen som protestparti eller regjeringsparti. Men det avhenger ikke bare av Sylvi Listhaug.

6. Høyre: Velgerne kommer og går, mens partilederen består⁷

Når Høyres landsmøte til helgen gjenvelger Erna Solberg som partiets leder, forlenges et allerede rekordlangt Høyre-lederskap med ytterligere to år. Allerede neste år passerer hun selvste Einar Gerhardsens som var formann i Arbeiderpartiet I 20 år, men det er fortsatt et stykke igjen til Carl I. Hagens 28 år som formann i Fremskrittspartiet.

Det var vel ingen som trodde dette da Erna Solberg ble valgt til Høyre-leder i mai 2004. Det begynte ganske dårlig. Velgeroppslutningen dalte og etter nesten to år med Erna Solberg i lederstolen nådde Høyre et absolutt lavmål med 11,7 prosent av stemmene i gjennomsnitt på meningsmålingene i april 2006.

Etter hvert skulle det gå oppover, men stortingsvalget i september 2009 ble ikke den helt store suksessen. Høyre fikk 17,2 prosent av stemmene ved valget, men det var betydelig mer enn de rundt 14 prosentene partiet fikk på meningsmålingene i månedene før valget. Arbeiderpartiet gjorde et relativt godt valg med 35,4 prosent av stemmene, og Jens Stoltenberg kunne fortsette som statsminister.

Arbeiderpartiets velgeroppslutning ble imidlertid redusert etter valget. Det gikk atskillig bedre for Høyre. Under Erna Solbergs ledelse økte partiets oppslutning til hele 33,9 prosent i oktober 2012. Det var bare to tiendedels prosent mindre enn Høyres absolutte toppnotering på 34,1 prosent i

⁷ Basert på kronikk i *altinget.no* 17.3.2023. <https://www.altinget.no/artikkel/hilmar-rommetvedt-velgerne-kommer-og-gaar-mens-partilederen-bestaar>

gjennomsnitt på målingene i august 1986. Rekordmålingen kom høsten etter at Kåre Willoch hadde gått av som statsminister, og Rolf Presthus hadde avløst Erling Norvik som Høyre-formann.

Stortingsvalget i september 2013 ble paradoksalt nok både en nedtur og en opptur for Høyre. Etter å ha fått 32 prosent på meningsmålingene så seint som i juni det året, endte valget med 26,8 prosent av stemmene for Høyre. Et solid valgresultat for Fremskrittspartiet (16,3 prosent) og samarbeidsavtale med Kristelig Folkeparti og Venstre la imidlertid grunnlaget for at Erna Solberg kunne overta som statsminister etter Jens Stoltenberg.

Etter dette gikk det oppover for Høyre. Toppunktet i Erna Solbergs tid som statsminister ble nådd i januar 2014 med 29,1 prosent på meningsmålingene. Men så gikk det nedover igjen til 21,3 prosent i februar 2015. Før valget i 2017 så det ikke spesielt lovende ut. Høyre lå lenge i overkant av 23 prosent på meningsmålingene, men endte på 25 prosent ved stortingsvalget i september. Framgangen fortsatte etter valget, til 28,6 prosent på meningsmålingene i februar 2018.

Det går som kjent både opp og ned i politikken. I februar 2020 sa bare 19 prosent av de spurte i meningsmålingene at de ville stemme på Høyre. Det var det svakeste resultatet Høyre oppnådde mens Erna Solberg var statsminister. Men så kom pandemien. Håndteringen av denne fra helseminister Bent Høye og statsminister Erna Solbergs side var tydeligvis svært tillitvekkende. I april-mai sa henholdsvis 26 og 26,7 prosent av velgerne at de ville stemme på Høyre.

Dette holdt imidlertid ikke til valget i september 2021. Høyre fikk 20,4 prosent av stemmene. Selv med et svakt valg for Arbeiderpartiet (26,3 prosent), kunne Jonas Gahr Støre overta som statsminister. Det skyldtes først og fremst gode valgresultater for Senterpartiet (13,5 prosent), SV (7,6 prosent) og Rødt (4,7 prosent).

Etter at Arbeiderpartiet og Senterpartiet overtok regjeringsmakten har de to partiene gått kraftig tilbake. For Høyre har dette gitt ny framgang. Siden november 2022 har gjennomsnittet av meningsmålingene vist over 30 prosent for Høyre.

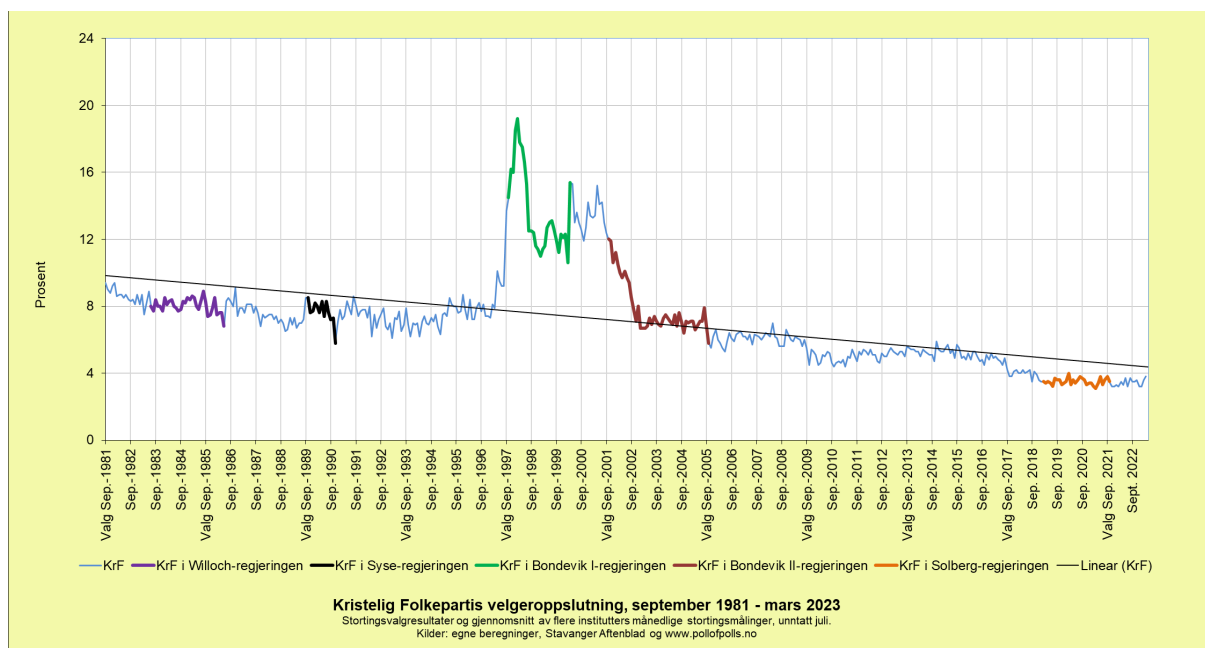
Oppsummert viser gjennomsnittet av flere institutters månedlige meningsmålinger at Høyres velgeroppslutning har variert mellom 11,7 og 33,9 prosent i den tiden Erna Solberg har vært partileder. Mens Solberg var statsminister, varierte Høyres oppslutning mellom 19 og 29,1 prosent. Til sammenligning kan nevnes at Høyres oppslutning varierte mellom 25,9 og 33,1 prosent mens Kåre Willoch var statsminister, og mellom 18,9 og 22,4 prosent i Jan P. Syses ettårige statsministerperiode.

Velgerne kommer og går, selv om partilederen består!

7. Er endetiden nær for Kristelig Folkeparti?⁸

Det begynner å bli ganske lenge siden Kristelig Folkeparti nådde sperregrensen på meningsmålingene. Tar vi utgangspunkt i de ulike meningsmålingsinstituttene månedlige målinger, må vi tilbake til september 2018 for å finne et gjennomsnitt på mer enn fire prosent av stemmene. 4,1 prosent av velgerne sa da at de ville stemme på KrF ved et stortingsvalg. Også før dette, havnet KrF ved flere anledninger under sperregrensen.

Figuren viser Kristelig Folkepartis velgeropplutning ved stortingsvalgene og i gjennomsnitt på flere institutters månedlige målinger (unntatt juli). Vi ser her at de dårlige målingene i de senere år føyer seg inn i en langsiktig trend fra valget i 1981 (vist med den rette linjen i figuren). Hvis denne utviklingen fortsetter, kan det ende med undergangen for Kristelig Folkeparti. «Pukkelen» på KrF-kurven midtveis i den kartlagte perioden kan imidlertid gi et visst håp om gjenoppstandelse. Men i skrivende stund er det vanskelig å se for seg hva KrF kan gjøre for igjen å få til en slik økning i velgeropplutningen.

KrFs storhetstid kom mens Kjell Magne Bondevik var den mest sentrale politiker i partiet. Han var partileder fra 1983 til 1995, parlamentarisk leder i 1986–1989, 1993–1997 og 2000–2001, statsråd i Willoch-regjeringen 1983–1986 og i Syse-regjeringen 1989–1990. Og ikke minst, Bondevik var statsminister i to omganger: sentrumsregjeringen (KrF, Sp, V) fra 1997 til 2000, og sentrum–høyre-regjeringen (KrF, H, V) fra 2001 til 2005. KrF opplevde imidlertid både opp- og nedturen mens Bondevik var partiets toppfigur.

⁸ Basert på kronikk i *altinget.no* 21.4.2023. <https://www.altinget.no/artikkel/hilmar-rommetvedt-er-endetiden-naer-for-krf>

Det tok lang tid fra Bondevik ble partileder i 1983, til Kristelig Folkeparti nådde de store høyder. Helt fram til begynnelsen av 1997 vippet partiets velgeroppslutning litt opp og ned rundt 7–8 prosent. Men så begynte oppslutningen å stige. Ved stortingsvalget i september 1997 fikk KrF 13,7 prosent av stemmene, og i februar 1998 oppnådde partiet hele 19,2 prosent i gjennomsnitt på meningsmålingene.

Etter at denne toppen var nådd, snudde det imidlertid for KrF. Etter en kraftig nedtur havnet partiet på 11 prosent i januar 1999. Deretter gikk det en del opp og ned før Bondevik I-regjeringen ble felt av Arbeiderpartiet og Høyre i mars 2000. På dette tidspunktet fikk KrF 15,4 prosent i gjennomsnitt på meningsmålingene, men så gikk det på ny først ned, så opp, og så ned igjen til 12,4 prosent ved stortingsvalget i september 2001.

Etter dramatiske regjeringsforhandlinger kunne Bondevik igjen innta statsministerstolen, denne gangen med statsråder fra Høyre og Venstre. Nedgangen fortsatte imidlertid etter Bondevik II-regjeringens tiltredelse. Etter om lag ett år ble KrF liggende på 6–7 prosent, det vil si på omtrent samme eller litt lavere nivå som før storhetstiden. Ved stortingsvalget i september 2005 var det bare 6,8 prosent av velgerne som stemte på KrF. Siden den gang har det gått litt opp og ned, men den langsiktige trenden har vært nedadgående.

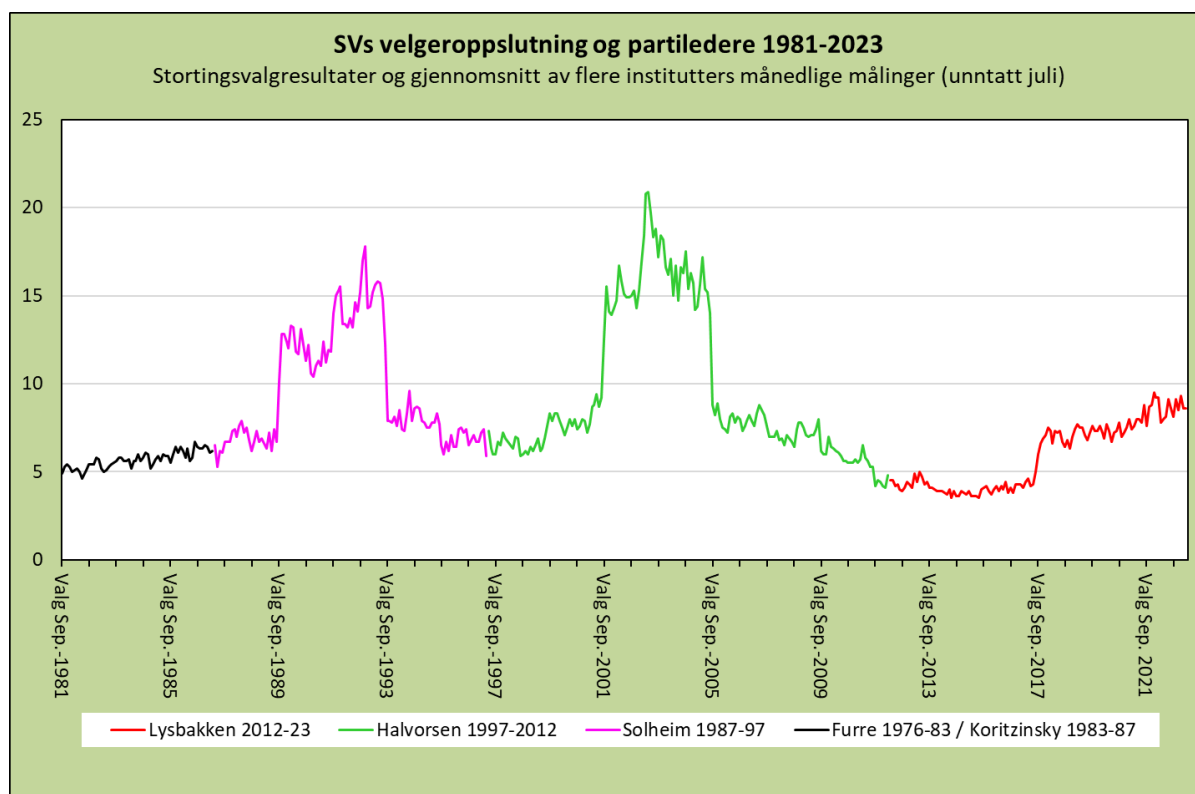
I figuren er Kristelig Folkepartis deltakelse i ulike regjeringer markert. Hvorvidt regjeringsdeltakelsene har vært en velgermessig fordel eller ulemper, er det litt vanskelig å si. På slutten av regjeringsperiodene har det vært en viss tendens til nedgang, men før Bondevik I-regjeringen måtte gå av, fikk KrF et oppsving. Under deltakelsen i Solberg-regjeringen fra januar 2019 til oktober 2021 lå partiets oppslutning stort sett under sperregrensen på 4 prosent.

Det er nærliggende å tro at den langsiktige trenden for Kristelig Folkeparti har sammenheng med sekulariseringen i samfunnet. Det er blitt en stadig mindre andel av befolkningen som sier at de tror på Gud og som er medlemmer av Den norske kirke eller andre kristne trossamfunn. Det må kanskje en ny vekkelsestid til for å berge KrF fra undergangen.

8. SVs velgeroppslutning under Lysbakken og andre partiledere⁹

Sosialistisk Venstrepartis landsmøte med valg av ny partileder etter Audun Lysbakken står for dør. «Lysbakken etterlater seg et SV i toppform», skrev Altinget i presentasjonen av januarmålingen fra Opinion.¹⁰ Som vi skal se, er det en sannhet med modifikasjoner – og den avhenger i høyeste grad av hvilket tidsperspektiv man legger til grunn. De 9,5 prosent av stemmene som SV fikk på Opinions januarmåling, er et av de beste resultatene partiet har fått i løpet av Audun Lysbakkens tid som partileder. Men som vi skal se, er dette langt fra noen toppnotering for SV.

Figuren viser velgerutviklingen for SV under de forskjellige partilederne, fra stortingsvalget i 1981 til februar 2023. Den er basert på valgresultatene og gjennomsnittet av flere institutters månedlige stortingsmålinger (unntatt juli). Det mest påfallende trekket ved figuren er de kraftige opp- og nedturene mens Erik Solheim og Kristin Halvorsen ledet SV.

Da Audun Lysbakken overtok som partileder etter Kristin Halvorsen i mars 2012, var partiets oppslutning på vei nedover. Kompaniskapet med Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjeringen

⁹ Basert på kronikk i *altinget.no* 17.3.2023. <https://www.altinget.no/artikkel/rommetvedt-svs-velgeroppslutning-under-lysbakken-og-andre-partiledere>

¹⁰ Se <https://www.altinget.no/lovebakken/artikkel/altingets-partibarometer-lysbakken-etterlater-seg-et-sv-i-toppform>

Stoltenberg var ingen velgersuksess. Og da Lysbakken overtok som partileder i mars 2012, hadde han nettopp måttet trekke seg som statsråd etter brudd på reglene for tildeling av økonomiske tilskudd til organisasjoner som sto SV nær. Meningsmålingene gikk litt opp og ned og nådde sitt lavmål med 3,5 prosent både i juni 2014 og i juni 2015. Dette er de svakeste gjennomsnittsmålingene som er registrert for SV siden 1981.

Deretter gikk det smått om senn oppover, før SV fikk et ganske solid oppsving rundt valget i 2017. Toppen under Lysbakken ble nådd i desember 2021 med 9,5 prosent i gjennomsnitt på meningsmålingene. Det var nok en fordel for SV at partiet ikke ble med i Støre-regjeringen da denne ble dannet etter valget i 2021. Etter regjeringsdannelsen har som kjent Arbeiderpartiet og Senterpartiet hatt store problemer med å holde på velgerne.

Toppnoteringen under Lysbakken blekner imidlertid i forhold til de toppene som SV nådde i løpet av Erik Solheims og Kristin Halvorsens lederperioder. Mens Halvorsen var partileder, oppnådde SV hele 20,9 prosent av stemmene på meningsmålingene i april 2003. Oppturen startet høsten 2001. I juni det året fikk SV 8,7 prosent på målingene, mens partiet ble målt til 16,7 prosent i mars 2002. SV var da nesten like stort som Arbeiderpartiet under Jens Stoltenbergs ledelse (17,6 prosent). Nedturen for SV kom for alvor ved valget i september 2005 da partiet fikk 8,8 prosent av stemmene. Så seint som i april det året var SV oppe på 17,2 prosent.

I Erik Solheims tid som SV-leder fikk partiet 17,8 prosent av stemmene på målingene i november 1992. Før det hadde SV opplevd en opptur fra 6,2 prosent i mai 1989 til 13,3 prosent i februar 1990. Deretter gikk det opp og ned før nye topper ble nådd med 15,5 prosent i desember 1991 og de nevnte 17,8 prosent i november 1992. Arbeiderpartiet under Gro Harlem Brundtlands ledelse hadde store problemer på denne tiden.

Den store nedturen under Solheim kom ved valget i september 1993. Da fikk SV bare 7,9 prosent av stemmene. SV fikk ikke noen uttelling for sitt EU-nei. Det var Senterpartiet som stakk av med EU-motstanderne før folkeavstemningen i 1994, men også Arbeiderpartiet fikk en kraftig opptur til 45,3 prosent i desember 1994 (den høyeste gjennomsnittsmålingen for Ap siden 1981).

De store svingningene i SVs velgeroppslutning under både Solheims, Halvorsens og Lysbakkens lederskap viser at det er andre forhold enn valg av en ny partileder som avgjør om velgerne gir sin tilslutning til et parti. Dette har sammenheng med at velgerne i stigende grad legger vekt på partienes standpunkter i bestemte saker når de skal avgjøre hvilket parti de skal stemme på. På en meningsmåling gjennomført av MMI i 1984, svarte 53 prosent av de spurte at det var standpunktene i bestemte saker som var viktigst. På Norsk Monitor som Ipsos gjennomførte i 2021, var det 67 prosent som la mest vekt på sakene. 13 prosent av de spurte i 1984, sa at tilliten til partienes kandidater og ledere var viktigst, mot 10 prosent i 2021. Endelig svarte henholdsvis 34 prosent i 1984 og 23 prosent i 2021 at den alminnelige tilliten til partiene var viktigst.

De sakene som får oppmerksomhet i mediene og kommer opp på den politiske dagsorden, kan skifte ganske raskt, mens partilederne derimot kan bli sittende ganske lenge. Dessuten: Egen suksess og fortjeneste er ikke å forakte, men andre partiers problemer kan være vel så viktige når det går opp eller ned i politikken.

9. Valget i Stavanger er ikke avgjort¹¹

«Stavangervalget er avgjort», skriver Trond Birkedal i Aftenbladet 21. januar 2023.¹² Han spør om «en heftig valgkamp med masse debatter og aktiviteter vil ha noe som helst å si for resultatet»? Selv svarer Birkedal dette: «Jeg tror ikke det, og jeg tør allerede nå hevde at ordføreren i Stavanger etter valget heter Sissel Knutsen Hegdal [H]».

Det kan godt vær at Trond Birkedal får rett i sin spådom. Men det er slett ikke så sikkert at Stavangervalget er avgjort allerede nå. Et tilbakeblikk på de meningsmålingene som Respons gjennomførte foran valget i 2019, viser at mye kan skje når valgkampen kommer i gang for alvor.

Figuren viser utviklingen for de partienes som opplevde størst endringer i tiden fram mot valget i september 2019.¹³ Målingen i mars 2019 ga Høyre 34 prosent av stemmene, mot 26,1 prosent for Arbeiderpartiet. Ved valget i september ble Arbeiderpartiet derimot størst med 25,4 prosent, mot Høyres 23,1 prosent.

Det er også verd å merke seg at Høyres oppslutning på mars 2019-målingen fra Respons lå på samme nivå som Sentios måling på 33,8 prosent i januar i år. I 2019 opplevde Høyre en tilbakegang på hele 10,9 prosentpoeng fra mars til september. Sentio-målingen på 19,3 prosent for Arbeiderpartiet i januar i år var imidlertid atskillig dårligere enn Respons-målingen i mars 2019.

Forholdet mellom Fremskrittspartiet og det som den gang het Folkeaksjonene Nei Til Mer Bompenger (FNB) er også interessant. Når det ene partiet gikk opp, gikk det andre ned, og motsatt. FNB, som i mars 2019 ble målt til 2,8 prosent, endte opp med 9,2 prosent av stemmene ved kommunevalget i september. Det var riktignok noe dårligere enn de 12 prosentene for FNB i juni 2019. Fremskrittspartiet var oppe på 12,3 prosent så sent som i august 2019, men endte på 8,9 prosent på valgdagen.

Også en del av de andre partiene opplevde betydelige endringer i månedene fram mot valget i 2019. Ved valget fikk Rødt 5,5 prosent av stemmene, mot 4,3 prosent i mars. For SV gikk det motsatt vei med 7,3 prosent i mars og 4,8 prosent ved valget i september. MDG gikk fram fra 3,8 prosent i mars til 6,5 prosent ved valget. Venstre, som fikk 2,3 prosent på målingen i mars og 6,1 prosent i juni, endte på 4,7 prosent ved valget. Senterpartiet ble målt til 4,4, prosent i mars, mens valget endte på 4,8 prosent. Endelig fikk Kristelig Folkeparti 4,4 prosent ved valget i 2019, mot 4,9 prosent på marsmålingen.

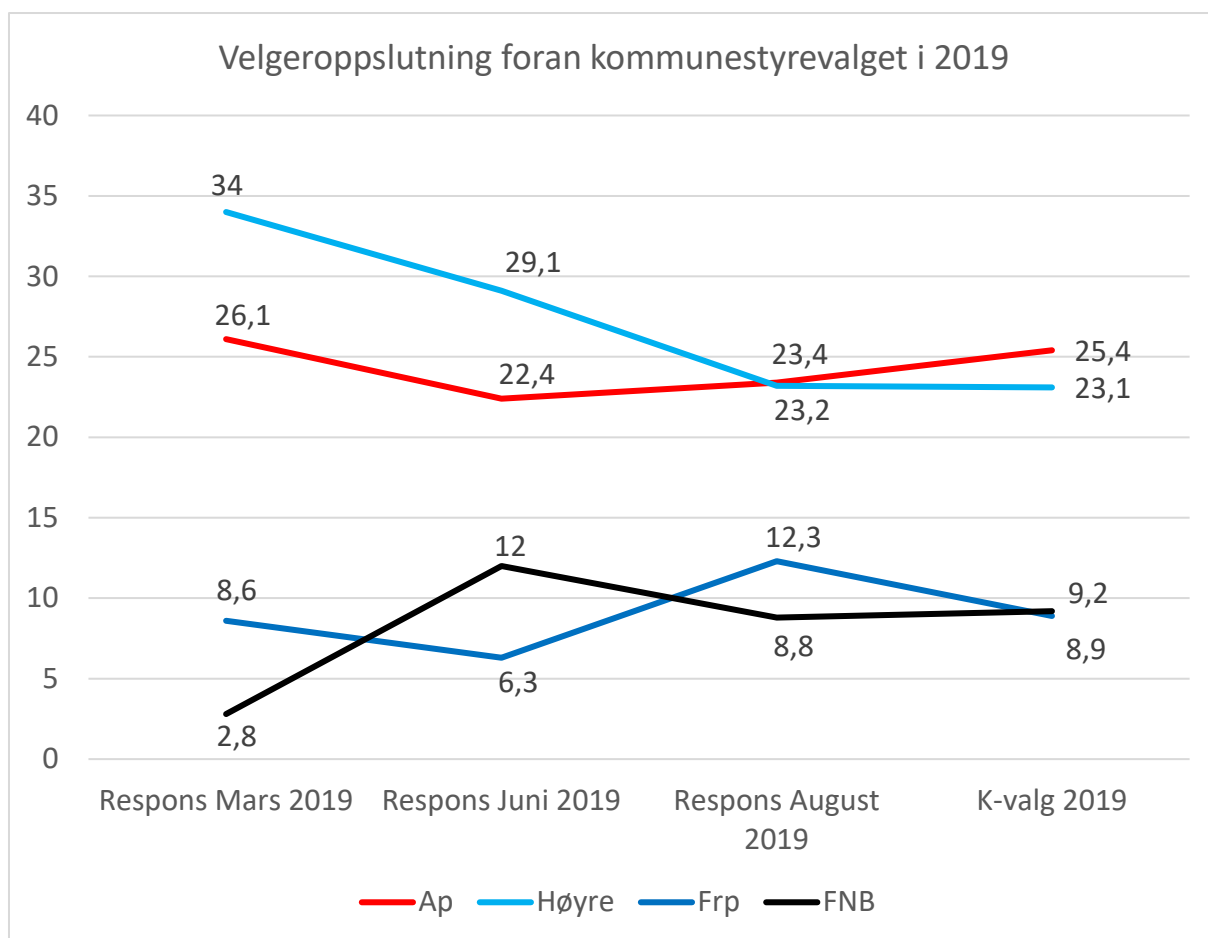
¹¹ Basert på innlegg i *Stavanger Aftenblad* 16.2.2023.

<https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/KnW1e6/valget-i-stavanger-er-ikke-avgjort>

¹² Se <https://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/i/onvrgj/stavangervalget-er-avgjort>

¹³ For utdyping, se J. Saglie, J. Bergh, J.P. Gitlesen og H. Rommetvedt (2021): Hva skjedde ved valget? Nasjonale trender og lokale variasjoner. I: J. Saglie, S.B. Seggaard og D.A. Christensen (red.): *Lokalvalget 2019. Nye kommuner – nye valg?* Oslo: Cappelen Damm.

<https://press.nordicopenaccess.no/index.php/noasp/catalog/view/134/685/5212>

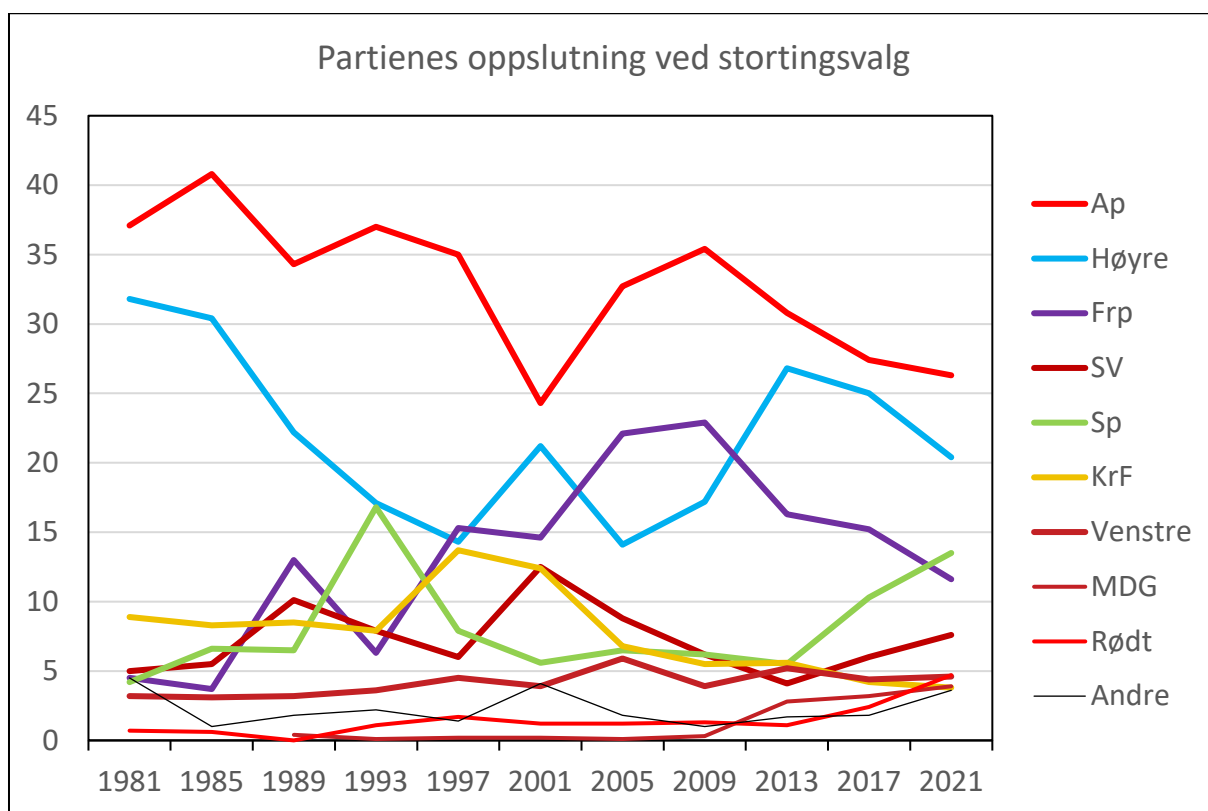

Flere av disse endringene ligger innenfor de feilmarginene man må regne på slike meningsmålinger. Dette gjelder også de målingene som vi har fått og vil få presentert foran høstens lokalvalg. Valgundersøkelsene viser at det er mange velgere som skifter parti i løpet av valgkampen. Det kan med andre ord skje mye før stemmene er talt opp i september. I tillegg kan det komme overraskelser når partiene i tiden etter valget skal forhandle om ordførerjobben og de andre vervene i Stavanger, slik det skjedde etter valget i 2019.

Valget er slett ikke avgjort!

10. Vedlegg

1: Partienes oppslutning ved stortingsvalgene 1981 – 2021

	Ap	Høyre	Frp	SV	Sp	KrF	Venstre	MDG	Rødt	Andre
1981	37,1	31,8	4,5	5	4,2	8,9	3,2		0,7	4,5
1985	40,8	30,4	3,7	5,5	6,6	8,3	3,1		0,6	1
1989	34,3	22,2	13	10,1	6,5	8,5	3,2	0,4	0	1,8
1993	37	17,1	6,3	7,9	16,8	7,9	3,6	0,1	1,1	2,2
1997	35	14,3	15,3	6	7,9	13,7	4,5	0,2	1,7	1,4
2001	24,3	21,2	14,6	12,5	5,6	12,4	3,9	0,2	1,2	4,1
2005	32,7	14,1	22,1	8,8	6,5	6,8	5,9	0,1	1,2	1,8
2009	35,4	17,2	22,9	6,2	6,2	5,5	3,9	0,3	1,3	1
2013	30,8	26,8	16,3	4,1	5,5	5,6	5,2	2,8	1,1	1,7
2017	27,4	25	15,2	6	10,3	4,2	4,4	3,2	2,4	1,8
2021	26,3	20,4	11,6	7,6	13,5	3,8	4,6	3,9	4,7	3,6

Kilde: www.pollofpolls.no

2: Partienes oppslutning ved stortingsvalg og månedlige meningsmålinger 1981–2023

